

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 4, 2017
Sayfa: 22-39
Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[25-06-2017] –[18-08-2017]

Yaşam Becerileri Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Yavuz BOLAT

Yrd. Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim
Asst. Prof. Mustafa Kemal University, Faculty of Education
orcid.org/0000-0002-2398-9208
yavuzbolat06@gmail.com

Fatih BALAMAN

Yrd. Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE
Asst. Prof. Mustafa Kemal University, Faculty of Education
orcid.org/0000-0003-2175-0778
fatihbalaman2010@gmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı bireyler için önemli olan yaşam becerilerinin ölçülmesine imkân verebilecek geçerliği ve güvenirliliği sağlanmış “Yaşam Becerileri Ölçeği’ni (YBÖ)” geliştirmektir. Araştırmanın çalışma grubunu Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesinde farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören 493 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubundan elde edilen verilerle 30 maddeden oluşan ölçeğin son halinin faktör analizi için uygunluğunun test edilebilmesi için Kaiser-Meyer Olkin katsayısı hesaplanmış ve Barlett’s Sphericity testi uygulanmıştır. Ölçek üzerinde yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin beş faktörden oluştuğu anlaşılmıştır. Ölçeğin tamamının Cronbach’s Alpha içtutarlılık katsayısı ise 0,90’ dur. Ölçeğin bu haliyle yapılan ikinci uygulamadan elde edilen verilerle yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçek için belirlenen beş farklı yapının doğru olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Becerileri Ölçeği, Ölçek, Geçerlik, Güvenirlik.

Life Skills Scale: Validity and Reliability Study

Abstract

The aim of this study is to develop the “Life Skills Scale (LSS). The study group of the research has been constituted from 493 undergraduate students receiving education in different grade levels at Faculty of Education of Mustafa Kemal University. The Kaiser-Meyer Olkin coefficient was calculated and the Barlett’s Sphericity test was applied so that the final state of the scale consisting of 30 items, could be tested through data obtained from the study group, for the appropriateness of factor analysis. As a result of the exploratory factor analysis, it was understood that the scale consisted of five factors. The Cronbach’s Alpha internal consistency coefficient of the whole scale was 0.90. According to confirmatory factor analysis results obtained from the second application made with this state of the scale, five different structures determined for the scale were found to be correct.

Keywords: Life Skills Education, Scale, Validity, Reliability.

Giriş

Eğitimdeki yaşanan değişim, dönüşüm ve gelişime rağmen eğitim süreçlerinin düzenlenmesinde ve bu süreçlere rehberlik edilmesinde öğretmen hala temel dayanak noktasını oluşturmaktadır. Bu durum öğretmen eğitimi ve öğretmen yeterliliklerine sürekli olarak bir önem atfetmektedir.

Eğitimsel bir kurum olan okul, öğrenene genel akademik bilgi sunmanın yanında bireylerin farklı alanlara ilişkin beceri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Sreekumar (2016, s. 10188) eğitimde beceri geliştirmeyi, “bilgiyi sağlıklı davranışa dönüştürme sürecini kolaylaştırmak için bir anahtar” olarak tanımlamaktadır. Bu bilgi ve beceri eğitimi, bireyde bir bütün oluşturduğunda o birey için hayat boyu kullanabileceği yaşam becerilerine dönüşmektedir.

Yaşam becerileri eğitiminde, öğrenen aktif bir öğrenme ortamında yer almalıdır. Öğrencinin aktif öğrenme ortamına katılmasında kullanılan eğitsel yöntemler; küçük ve eşli grup tartışmaları, beyin fırtınası, rol yapma ve eğitsel oyunlardır (The World Health Organization [WHO], 1997, s. 1). Bu yöntemlerin kullanıldığı ve öğrencinin aktif olarak katılımının sağlandığı eğitim ortamları bireylerin yaşam becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Amerika’da ve İngiltere’de yapılan araştırmalar yaşam becerilerini zenginleştiren birçok yaklaşımın etkililiği ile ilgili kanıtlar sunmakla birlikte yaklaşımların birçoğu geleneksel öğretim yaklaşımlarından daha iyi sonuçlar ortaya koymaktadır (İşmen Gazioğlu ve Canel, 2015, s. 11).

Yaşam becerilerinin her yaşta birey için taşıdığı önem dikkate alındığında okul ortamında öğrencilerin yaşam becerileri geliştirebilmesinde öğretmen ve öğretmen adaylarının bazı yaşam becerilerine sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle öğretmen eğitiminde bir öğretmenin sahip olması gereken yaşam becerilerinin ne olduğu tam olarak tanımlanmalıdır. Tanımlanan bu beceriler, öğretmen yetiştirme programlarında yerini alarak öğretmen yetiştirmede anahtar kavramlardan birisi haline gelmelidir. Ancak öncelikli olarak yaşam becerisinin kavramsal olarak ne anlama geldiğinin bilinmesi gerekir.

Yaşam becerileri kavramı son yıllarda üzerinde önemle durulan bir kavramdır. Bu kavramla ilgili önemli tanımlardan birisi WHO (1997, s. 1) tarafından “bireylerin gündelik ihtiyaçlar ve zorluklarla başa çıkabilmelerini sağlayan uyarlanabilir ve olumlu davranışsal yetenekler” biçiminde yapılmıştır (Sreekumar, 2016, s. 10188; Pujar ve Patil, 2016, s. 468). Bu alanda ilgili literatürde önleyici ve koruyucu çalışmalar kapsamında ele alınan yaşam becerileri, bireylerin gelişim ve değişim sürecinde varlıklarını etkin bir şekilde devam ettirebilmeleri için sahip olmaları gereken yeterlilikleri ifade ettiği görülmektedir (Kolburan ve Tosun, 2011).

Yaşam Becerileri

WHO, sağlıklı bir bireyin sahip olması gereken birden çok yaşam becerisi belirlemiş bulunmaktadır. Tanımlanan bu becerilerin bazıları belirli duruma özgü iken, bazıları ise genel nitelikteki tanımlamalardır. Birçok kültüre temel oluşturacak ve bireyin psikolojik sağlığını teşvik edecek 10 temel beceri seti oluşturulmuştur. Bunlar karar verme becerileri, problem çözme becerileri, empati kurma becerileri, öz farkındalık becerileri, iletişim becerileri, kişilerarası iletişim becerileri, duygularla başa çıkma becerileri, stresle başa çıkma becerileri, yaratıcı düşünme becerileri ve eleştirel düşünme becerileridir (WHO, 1997, s.1-2). Sıralanan ilgili beceriler insanların günlük hayatta sıkça karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmek için başvurdukları öğretim yoluyla kazandıkları becerilerdir (Gulhane, 2014). Bu yaşam becerileri WHO (1997, s.3) tarafından 5 temel yaşam becerisi alanı olarak sınıflandırılmıştır. Yapılan bu yaşam becerisi sınıflaması Tablo 1'de gösterilmektedir (WHO, 1997, s. 3).

Tablo 1. Yaşam Becerisi Temel Alanları

Karar Verme ve Problem Çözme	Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme	İletişim ve Kişilerarası İletişim	Öz farkındalık ve Empati	Stresle ve Duygularla Başa Çıkma
------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------	--------------------------	----------------------------------

Karar Verme Becerileri

Karar verme becerisine sahip bireyler karar verirken sürecin başı ve sonucuyla ilgili çıkarım yapabilirler. Karar verme, sonunda konuya ilişkin şüphelerin ve tartışmaların son bulduğu, seçilen yolun uygulanmaya başlandığı mantıksal sürecin nihai ürünüdür. Karar vermek ise seçenekler arasından etken olan eylemin seçilmesi işlemidir (Kurt, 2003, s. 7; Pujar ve Patil, 2016, s. 469). Ayrıca karar verme, insan doğasının en önemli işlevlerinden biri olarak bilinmektedir (aktaran Noone, 2002, s. 21). Bir öğretmen adayının yapmayı planladığı iş ile öğretim süreçlerinde doğru ve hızlı çözümler üretebilmesi karar verme becerisinin öğretmenlik mesleği açısından ayrı bir öneme sahiptir. Bu nedenle karar verme becerisi öğretmen adaylarının sahip olması gereken beceriler arasında yer almaktadır.

Problem Çözme Becerileri

Bireyin problemler karşısında başarı gösterebilmesi onların problem çözme becerilerindeki yeterliliklerine bağlıdır. Bireyin problem çözme becerisi onun bilgiyi işleme süreçlerini yansıtmaktadır. Kavramsal açıdan problem çözme, bireyin bir bilgiyi almasını onu süreçten geçirmesini ve bu bilgiyi kullanmasını gerektirir (Abaan ve Altıntoprak, 2005). Bireyin sahip olduğu bu beceri yaşamda karşılaşılabilecek sorunlarla yapıcı bir şekilde başa çıkmasını

sağlamaktadır. Çözümlemeyen ya da çözümlenemeyen sorunlar önemli zihinsel strese ve fiziksel gerilime neden olabilir (WHO, 1997, s. 2; Sreekumar, 2016, s. 10189). Bu durum problem çözme becerisinin birey için sahip olunması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü organizma sorunlara (probleme) çözüm ürettiği zaman onun için sıkıntı yaratan aşırı uyarılma ve zihinsel rahatsızlık durumlarından kurtulabilecektir.

Empati Kurma Becerileri

Empati kurma becerisi; bireyin karşısındaki bireyin ya da bireylerin duygu ve düşüncelerini sözlü veya sözsüz iletişimle anlayabilmesi, anlamlandırma sürecinde ihtiyacı olan kişilere duygusal anlamda destek olabilmesi ve başkalarının duyguları ile davranışları arasındaki bağlantıyı kurabilmesidir (Dökmen, 2012; Tetik ve Açıkgöz, 2013). Empati kurma becerisi kendimiz dışındaki bireyleri, sosyal çevreyi, durumları ve olayları anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda bir öğretmen adayının farklı öğrenci karakterlerini, onların duygularını ve sorunlarını anlayabilmesi için empati kurma becerilerine sahip olması gerekmektedir.

Öz Farkındalık Becerileri

Bu beceri alanı; kendimizi, güçlü ve zayıf yanlarımızı, arzularımızı ve hoşlanmadığımız şeyleri tanımamıza yardımcı olur. Kendimizi bilinir hale getiren bu beceri etkili iletişim ve kişiler arası iletişim becerilerinin ön koşulunu teşkil eder (WHO, 1997, s. 2; Sreekumar, 2016, s. 10189; Pujar ve Patil, 2016, s. 469). Kendini yeteri düzeyde tanıyan yani öz farkındalık becerisine sahip öğretmen adayları mesleki anlamda yapacaklarıyla farkındalık yaratabilir. Zayıf ve güçlü yönlerini fark ederek kişisel gelişime açık hale getirebilirler.

İletişim Becerileri

İletişim denince pek çok kişinin aklına karşılıklı konuşma ve diyaloglar gelmesine rağmen iletişim; ne söylendiği, nasıl söylendiği, niçin söylendiği, ne zaman söylendiği, hatta ne söylenmediğidir (Canel, 2012, s. 8). İletişim becerisi gelişmiş bireyler karşılaştıkları sorunlarla daha sağlıklı bir şekilde başa çıkabilmektedir. Bu kişiler sosyal yaşamlarında doyurucu ilişkiler geliştirebilmekte ve daha başarılı olabilmektedirler (Koç, Terzi ve Gül, 2015). Ayrıca yeni öğrenme genellikle yeni bilgi alımına dayandığından iletişim olmazsa etkili öğretim gerçekleşmediği (Kaya, 2006, s. 5) bilindiğine göre öğretmen adaylarının iletişim becerileri konusunda donanımlı olması eğitsel süreçlerin başarısı açısından önemlidir.

Kişilerarası İletişim Becerileri

İnsan kendini ve biyolojik dışını tanımaya başladığında, ilk ve en yoğun yaptığı faaliyet kişilerarası iletişimdir (Erdoğan, 2011, s. 267). Kişilerarası iletişim içerisinde olan insanlar birbirinin farkındadır ve birbiriyle olan bağlantının bilincindedir. İletişim sürecindeki farkındalık kişilerarası iletişimde bireyleri birbirine bağlar ve söylenenleri şekillendirir (Oğuz, 2012,

s. 73). Bu durum kişilerarası pozitif ilişkiler kurmaya ve ilişkileri dostane bir biçimde sonlandırmaya yardımcı olabilmektedir (WHO, 1997, s.2; Sreekumar, 2016, s. 10189). Bir öğretmenin ya da öğretmen adayının mesleki iletişim ortamın okul ve daha özelde sınıfı olduğu bilindiğine göre öğretmenin öğrencileri ve meslektaşlarıyla kuracağı kişilerarası iletişimdeki becerileri onun mesleki başarısına ve mesleğindeki yaratacağı farkındalığa etki edecektir.

Duygularla Başa Çıkma Becerileri

Bu beceri alanı sadece bireyin kendi duygularını tanuması ve onlarla başa çıkmasını değil aynı zamanda karşısındaki bireylerin duygularını tanımlayarak bu bireylerin göstereceği davranışları anlamak için önemlidir (Sreekumar, 2016, s. 10189). Duygular olumlu ve olumsuz olmakla birlikte bütün bireyleri etkisi altına almaktadır. Bireyi esir alan olumsuz duyguların her ne kadar kaynağı belirsizmiş gibi dursa da bu olumsuz duyguların bilinçdışında belli nedenleri bulunmaktadır (Şahin ve Arı, 2015). Bu nedenleri belirleyebilme ve duygularını düzenleyebilme yetisine sahip bireylerde duygularla başa çıkma becerisi gelişmiş diyebilmemiz mümkün görünmektedir.

Stresle Başa Çıkma Becerileri

Stres, bireyin zorlayıcı durumlar karşısında verdiği psiko-fizyolojik tepkilerdir. Stresle başa çıkma ise bireyin stresli durumlar karşısında gösterdiği uyum sağlama çabalarıdır (Boysan, 2012). Belirli bir miktardaki stres bireyin harekete geçmesinde motivasyon artıran önemli bir faktördür. Ancak fazla stres altında olmak, bedenimizde pek çok fiziksel ve psikolojik tepkinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Canel, 2012, s. 25). Aslında bu beceri stres kaynaklarını azaltmak için harekete geçmek anlamına gelmekle birlikte yaşam biçim ve fiziksel ortamda değişiklik yaparak rahatlamayı öğrenmek anlamı taşımaktadır (Sreekumar, 2016, s. 10189). Bu beceri alanına sahip bireyler ve öğretmen adayları stresle başa çıkmakta ve stresi motivasyonu artırmada bir araç olarak kullanabilmektedirler.

Yaratıcı Düşünme Becerileri

Yaratıcı düşünme süreç olarak, problem çözme süreciyle özdeşleştirilmektedir. Bu görüşü paylaşan araştırmacılar yaratıcılığı, doğru cevabı bulunmayan sorunlara yeni yollar, yeni çözümler, yeni fikirler, yeni buluşlar üretme yeteneği olarak tanımlamaktadırlar (Yenilmez ve Çalışkan, 2011, s. 51). Yaratıcılık ise bilişsel ve duyuşsal alanların her ikisine ait olmakla birlikte yaratıcı düşünme becerisi yeni, değerli ve yararlı fikir üretme kapasitesidir (Sak, 2009; Altıntaş ve Özdemir, 2014). Yaratıcı düşünme becerisine sahip olan öğretmen adaylarının mesleki sorunlarla

başta çıkabilme kabiliyetleri üst düzey olduğundan onların yetiştireceği bireylerin yaratıcılık özellikleri olumlu düzeyde gelişecektir.

Eleştirel Düşünme Becerileri

Eleştirel düşünme, objektif verilerin öznel analizlerinin geniş bir yelpazesini tanımamıza ve her analizin ihtiyaçlarımıza ne kadar iyi cevap verebileceğini değerlendirmemize yardımcı olmaktadır (Coughlan, 2007). Eleştirel düşünme sürecinde bireyin öncelikle önemli olan sorunu iyice tanımlayabilmesi ve eleştirel düşünebilmesi için bireyin tüm olası durumları göz önüne alarak düşünebilmesi gerekmektedir (Ersoy ve Başer, 2011). Ayrıca eleştirel düşünme, bilginin daha iyi öğrenilmesi, yeni durumlara uygulanması ve değerlendirme yeteneğinin geliştirilmesidir (Semerci, 2003). Pujar ve Patil (2016, s. 469) eleştirel düşüncenin değerleri ve tutumları anlamlandırmamıza yardımcı olabileceğini dile getirmektedirler. Eleştirel düşüncenin bu özellikleri göz önüne alındığında öğretmen adaylarının bu beceri alanına sahip olması bilginin değerlendirilmesi ve öğrenene aktarılmasında önemli avantajlar sağlamaktadır.

Yöntem

Bu araştırmanın amacı, bireyler için önemli olan yaşam becerilerinin ölçülmesine imkân verebilecek geçerliği ve güvenirliliği sağlanmış "Yaşam Becerileri Ölçeği'ni (YBÖ)" geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda geçerliği ve güvenirliliğini test etmek için hazırlanan "Yaşam Becerileri Ölçeği" (YBÖ) çalışma grubuna uygulanmıştır. Çalışma grubundan elde edilen bulgular yardımıyla ölçek geliştirme süreçlerinde kullanılan çeşitli istatistiksel işlemler yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Yaşam Becerileri ölçeğinin geliştirilmesinde çalışma grubu seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmış, mümkün olduğunca fazla sayıda öğrenciye ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla ölçeğin ilk hâli Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 2016-2017 öğretim yılında farklı branşlarda öğrenim gören 493 öğrenciye uygulanmış, bu öğrencilerden elde edilen veriler ile ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır. Ölçek çalışmalarında örneklemin faktör sayısı veya madde sayısı ile ilişkili olarak farklı sayılarda olabileceği veya faktör analizi için 300' ün üzerinde olması gerektiği ile ilgili farklı görüşler olsa da örnekleme oluşturan öğrenci sayısının mümkün olduğunca fazla olmasının ölçeğinin güvenirliliğini artırdığı belirtilmektedir (Balci ve Ahi, 2016; Seçer, 2013; Şeker ve Gençdoğan, 2006). 374'ü kadın (% 75.9), 115'i erkek (% 23.3) öğrencilerden oluştuğu, 4 öğrencinin ise cinsiyet belirtmediği çalışma grubunun branşlarına ve sınıf düzeylerine göre dağılımları aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 2. Çalışma grubunun branşlarına göre dağılımı

Branşı	N	%
Bilgisayar ve Öğr. Tekn. Öğretmenliği	90	18.3
İngilizce Öğretmenliği	109	22.1
Resim Öğretmenliği	49	9.9
Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	10	2.0
Özel Eğitim Öğretmenliği	4	0.8
Türkçe Öğretmenliği	52	10.5
Sınıf Öğretmenliği	132	26.8
Fen Bilgisi Öğretmenliği	47	9.5
Toplam	493	100

Sekiz farklı branşta öğrenim gören çalışma grubu öğrencilerinden 90 öğrencinin (%18.3) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliğinde, 109 öğrencinin (%22.1) İngilizce Öğretmenliğinde, 49 öğrencinin (%9.9) Resim Öğretmenliğinde, 10 öğrencinin (%2.0) Zihinsel Engelliler Öğretmenliğinde, 4 öğrencinin (% 0.8) Özel Eğitim Öğretmenliğinde, 52 öğrencinin (%10.5) Türkçe Öğretmenliğinde, 132 öğrencinin (%26.8) Sınıf Öğretmenliğinde, 47 öğrencinin (%9.5) Fen Bilgisi Öğretmenliğinde öğrenim gördükleri görülmektedir.

Tablo 3. Çalışma grubunun sınıflarına göre dağılımı

Sınıfı	N	%
1.sınıf	81	16.4
2.sınıf	145	29.4
3.sınıf	102	20.7
4.sınıf	154	31.2
4.sınıf üzeri	11	2.2
Toplam	493	100,0

Beş farklı sınıf kategorisinde yer alan öğrencilerin 81'i (%16.4) 1.sınıf, 145'i (%29.4) 2.sınıf, 102'si (%20.47) 3.sınıf, 154'ü (%31.2) 4.sınıf, 11'i (%2.2) 4.sınıf üzeri öğrencisi olduğu görülmektedir.

Ölçek Maddelerinin Yazılması ve Deneme Formunun Oluşturulması

WHO, 1997 yılında "sağlıklı bir bireyde olması gereken yaşam becerileri" hakkında on farklı beceri alanı tanımlamıştır. Yaşam Becerileri Ölçeği'ne ilişkin ölçek maddeleri yazılırken bu beceri alanları dikkate alınarak yazılmıştır. Öncelikle alanla ilgili yerli ve yabancı kaynaklar taranmış ve ilgili beceri alanlarının boyutlarına ilişkin 60 madde yazılmıştır. 5'li Likert tipinde olan ölçekte beceri ifadeleri "Hiç Katılmıyorum", "Az Katılıyorum", "Orta Düzeyde Katılıyorum", "Çok Katılıyorum", "Tamamen Katılıyorum"

seçeneklerinden oluşmakta, maddelerin tamamında olumlu cümleler yer almaktadır.

Ölçek maddelerinin yazımı tamamlandıktan sonra bir dilbilgisi uzmanından, maddelerin dilbilgisi bakımından kontrolü sağlandıktan sonra alanları; eğitim bilimleri (4 alan uzmanı), psikolojik danışmanlık ve rehberlik (1 alan uzmanı), eğitim yönetimi ve denetimi (2 alan uzmanı), ölçme değerlendirme (1 alan uzmanı), özel eğitim (1 alan uzmanı) olan toplam 9 alan uzmanından görüş alınmıştır. Alan uzmanlarına içerisinde ölçek maddelerinin yer aldığı bir form ile sadece boyut isimlerinin yer aldığı başka bir form verilerek ölçek maddelerinin hangi boyutta yer alabileceği hakkında düşünceleri ile ölçek maddelerinin açık-anlaşılır olması, eksik, yanlış veya uygun olmayan, düzenlenmesi veya çıkarılması gereken madde olup olmadığı hakkında görüşleri alınmıştır. Uzmanlardan elde edilen geri bildirimler doğrultusunda bazı maddeler daha anlaşılır olma bakımından veya ilgili konu alanını daha iyi ölçmesi bakımından yeniden düzenlenerek ölçeğe son şekli verilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Toplam 493 öğrenciye uygulanan ölçekten elde edilen veriler SPSS 23 paket programına girilmiş, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması kapsamında aşağıdaki analizler yapılmıştır.

- Verilerin faktör (temel bileşenler) analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett's Sphericity testi,
- Yapı geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA),
- Güvenirliği tespit etmek amacıyla Cronbach's Alpha,
- Maddelerin iç geçerliğine kanıt sağlamak amacı ile madde toplam korelasyonu,
- Alt boyutların uygunluğu için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) hesaplamaları yapılmıştır.

Faktör Analizine Uygunluğa İlişkin Bulgular

Deneme uygulamasına ilişkin elde edilen veriler doğrultusunda ölçeğin yapı geçerliği faktör analizi ile test edilmiştir. Verilerin faktör analizine uygulamasını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testlerinin sonuçları Tablo 4'te görüldüğü gibidir.

Tablo 4. KMO ve Barlett Sphericity Test Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliği Ölçümü	0.91
Yaklaşık Kay-Kare	3769,70
Barlett's Küresellik Testi Sonuçları	Serbestlik Derecesi 435
	Anlamlılık 0.00

Faktör analizi öncesinde verilerin faktör analizi için kabullenmeler olan Kaiser – Meyer – Olkin (KMO) değeri ve Barlett Sphericity Testleri değerleri hesaplanmış ve KMO değeri 0.91, Barlett Sphericity Testinin anlamlılık

düzeıı 0.00 olarak hesaplanmıştır. KMO değerinin 0.60 değerinden büyük olması, 1'e yaklaşması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ortaya koymakta, Barlett Sphericity Testinin de anlamlı çıkması ($p<0.05$) maddeler arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğunu göstermektedir. Barlett testinin anlamlı hesaplanması, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcut olduğunu başka bir anlatımla veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2009).

Açımlayıcı Faktör Analizine (AFA) İlişkin Bulgular

Veriler analiz edilmeden önce veriler üzerinden kayıp değerler ve uç değerler üzerinde işlemler yapılmıştır. Nihayetinde uç değerlerde yer aldığı belirlenen 22 öğrenciden elde edilen veriler analize dâhil edilmemiştir. Analizler toplam 471 öğrenciden elde edilen veriler ile yapılmıştır.

Ölçeğin geçerlik çalışması kapsamında veriler üzerinde Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısı belirlenirken Varimax dik döndürme tekniği kullanılmıştır. Böylece ölçeği oluşturan faktör sayısı, her bir maddenin faktör yük değeri tespit edilmiş ayrıca her bir maddenin, ölçeğin bütünü ile olan ilişkisi (Madde – Toplam Korelasyonu) Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile anlaşılmıştır.

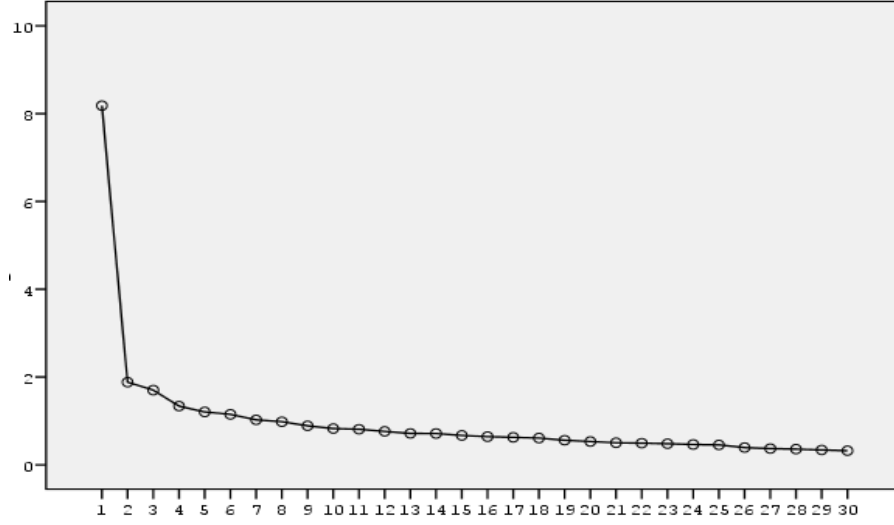
Açıklayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan faktör yapısının son şekline ait öz değerler ve açıklama varyansları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Faktör Özdeğerleri ve Açıklama Varyansları

Faktör	Başlangıç Özdeğer			Döndürme Sonrası Toplam		
	Toplam	Vary %	Küm %	Toplam	Vary %	Küm %
1	8.18	27.27	27.27	3.42	11.40	11.40
2	1.88	6.28	33.55	3.02	10.07	21.47
3	1.70	5.67	39.22	2.88	9.61	31.08
4	1.34	4.46	43.68	2.49	8.31	39.39
5	1.21	4.02	47.70	2.49	8.30	47.70

Tablo 5'te görüldüğü üzere, öz değeri 1,0'den büyük 5 faktör vardır. Bu beş faktörün açıkladığı varyans, toplam varyansın % 47,70'idir. Faktörlerin başlangıç ve döndürme sonrası öz değerleri ve açıklama varyansları karşılaştırıldığında, birinci faktöre ait öz değerin düşerken diğer faktörlere ait öz değerlerin yükselerek faktörlerin kendi içinde homojen dağılacak şekilde hesaplandığı görülmektedir. Toplam varyansı döndürme öncesinde de sonrasında da en çok açıklayan faktörün birinci faktör olduğu (27,27;11,40) görülmektedir. Toplam varyansı en az açıklayan faktörün döndürme öncesinde de sonrasında da beşinci faktör olduğu (4,02;8,30) görülmektedir. Ölçeğe ait kırılma noktalarının görüldüğü scree-plot grafiği şekil-1'de görülmektedir.

Şekil 1: Yaşam Becerileri Ölçeğine İlişkin Scree-Plot Grafiği

Grafik incelendiğinde, 5 ayrı kırılma noktasının olduğu görülmektedir. Birinci faktöre ait kırılma noktasının diğer faktörlere göre biraz daha büyük olmasına rağmen 1 öz değerinden yüksek 5 farklı kırılma noktasının olduğu görülmektedir. Scree-plot grafiği incelendiğinde ölçeğin 5 faktörlü yapıda olduğu görülmektedir. Ölçeğe ait belirlenen 5 faktörlü yapıya ait maddelerin faktör yük değerleri ve madde toplam korelasyon değerleri Tablo-6'da görülmektedir.

Tablo 6. Maddelere Ait Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyon Değerleri ve Güvenirlik Katsayıları

	Ölçeğe Ait Faktör					Madde Toplam Korelasyonu	Cronbach Alpha Güvenirlik
	1	2	3	4	5		
m25	0,66					0,61*	0,82
m33	0,74					0,67*	
m40	0,54					0,45*	
m41	0,67					0,61*	
m43	0,64					0,54*	
m44	0,58					0,53*	
m47	0,61					0,48*	
m7		0,57				0,47*	0,77
m9		0,52				0,50*	
m19		0,57				0,52*	
m29		0,77				0,53*	
m30		0,53				0,47*	
m52		0,60				0,51*	

m53	0,51		0,49*	
m4	0,54		0,42*	
m16	0,58		0,36*	
m17	0,66		0,46*	
m22	0,58		0,46*	0,72
m23	0,44		0,42*	
m24	0,50		0,44*	
m32	0,53		0,50*	
m37		0,58	0,50*	
m45		0,52	0,40*	
m49		0,53	0,46*	0,73
m59		0,69	0,62*	
m60		0,59	0,51*	
m14			0,68	0,49*
m15			0,42	0,43*
m27			0,67	0,45*
m31			0,62	0,40*

Tablo 6'ya bakıldığında 60 maddeden oluşan Yaşam Becerileri Ölçeğinin 471 öğretmen adayına uygulanmasıyla elde edilen sonuçlar üzerinden yapılan faktör analizi işleminde;

Hiçbir faktöre girmeyen yani madde faktör yükü 0,32 değerinin altında olan 11 madde (1, 2, 5, 11, 18, 26, 39, 46, 54, 57, 58) ölçekten çıkarılmış ve tekrar faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda birden fazla faktörde yer alıp faktör yük değerleri arasında 0.10'dan daha küçük fark olan maddeler (binişik maddeler) de (3, 6, 8, 10, 12, 13, 20, 21, 28, 34, 35, 36, 38, 42, 48, 50, 51, 55, 56) birden fazla değişkeni ölçtüğü gerekçesiyle 19 madde ölçekten çıkarılmıştır. 30 maddenin ölçekten çıkarılmasından sonra mevcut maddeler üzerinden tekrar yapılan faktör analizi sonucuna göre maddelerin 5 faktörlü yapıda olduğu ve kalan 30 maddenin faktör yük değerlerinin kabul edilebilecek düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçeğe ait 25, 33, 40, 41, 43, 44 ve 47. maddeler bir araya toplanarak birinci faktörü oluşturmaktadır. Ortaya çıkan bu faktör "Stres ve Duygular İle Başa Çıkma (SDBC)" başlığı altında tanımlanmıştır. İkinci faktörde, 7, 9, 19, 29, 30, 52 ve 53. maddeler bir araya gelerek "Empati ve Öz farkındalık (EÖF)" başlığı altında tanımlanmıştır. Üçüncü faktörde, 4, 16, 17, 22, 23, 24 ve 32. maddeler bir araya gelerek "Karar Verme ve Problem Çözme (KVPÇ)" başlığı altında tanımlanmıştır. Dördüncü faktörde 37, 45, 49, 59 ve 60. maddeler "Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme (YED)" başlığı altında tanımlanmıştır. Son olarak beşinci faktörde 14, 15, 27 ve 31. maddeler "İletişim ve Kişiler Arası İlişki (İKAI)" başlığı altında toplanmıştır.

Tablo-6'da ölçeğin güvenirligi için beş faktöre ait olarak belirlenen maddelerin her bir faktörün Cronbach Alpha güvenirlilik katsayıları incelendiğinde, "Stresle ve Duygularla Baş Etme" alt faktörünü oluşturan maddelerin kendi içindeki güvenilir katsayısı 0.82 olarak hesaplanmıştır. "Empati ve Öz farkındalık" alt faktörünü oluşturan maddelerin kendi içindeki güvenilir katsayısı 0,77 olarak hesaplanmıştır. "Karar Verme ve Problem Çözme" alt faktörünü oluşturan maddelerin kendi içindeki güvenilir katsayısı 0.72, "Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme" alt faktörünü oluşturan maddelerin kendi içindeki güvenilir katsayısı 0.73, "İletişim ve Kişilerarası İlişki" alt faktörünü oluşturan maddelerin kendi içindeki güvenilir katsayısı 0,66 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt faktörlerine ilişkin güvenirlilik katsayıları incelendiğinde yüksek düzeyde güvenirlige sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tezbaşaran (1997, s. 47), likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek bir güvenirlilik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerektiğini ifade etmektedir. Kalaycı (2009) 0.60 ve üzerinde hesaplanan alfa katsayısının kabul edilebilir olduğu belirtilmiştir. Son yapısı oluşturulan ölçeğin faktörlerinin ayrı ayrı iç tutarlılığını tespit etmek amacıyla hesaplanan Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı değeri ve madde sayısı bilgilerine göre (Tablo 7);

Tablo 7. Faktörlerin ve Ölçeğin Madde Sayısı ve Alpha Değerleri

	Madde Sayısı	Alpha Değeri
SDBÇ	7	0.82
EÖF	7	0.77
KVPÇ	7	0.72
YED	5	0.73
İKAİ	4	0.66
Ölçek	30	0.90

Toplam 30 maddeden oluşan Yaşam Becerileri Ölçeği' nin Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı değeri 0.90 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç ölçeğin iç tutarlılık bakımından oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca faktör bazında ayrı ayrı Cronbach Alpha güvenirlilik değerlerine göre 7 maddeden oluşan SDBÇ faktörü için güvenirlilik değeri 0.82, 7 maddeden oluşan EÖF faktörü için güvenirlilik değeri 0.77, 7 maddeden oluşan KVPÇ faktörü için güvenirlilik değeri 0.72, 5 maddeden oluşan YED faktörü için güvenirlilik değeri 0.73, 4 maddeden oluşan İKAİ faktörü için güvenirlilik değeri 0.66 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen güvenirlilik değerleri ölçeğin bütününe ve bütün faktörlerinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Doğrulamalı Faktör Analizine (DFA) İlişkin Bulgular

AFA sonucunda ölçeğin 30 maddeden oluşan 5 faktörlü bir yapıya sahip olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen veriler üzerinden Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. 30 madde ve 5 faktörden oluşan Yaşam Becerileri Ölçeğinin DFA sonrasında elde edilen Standart Değerler Tablo 8'de sunulmuştur.

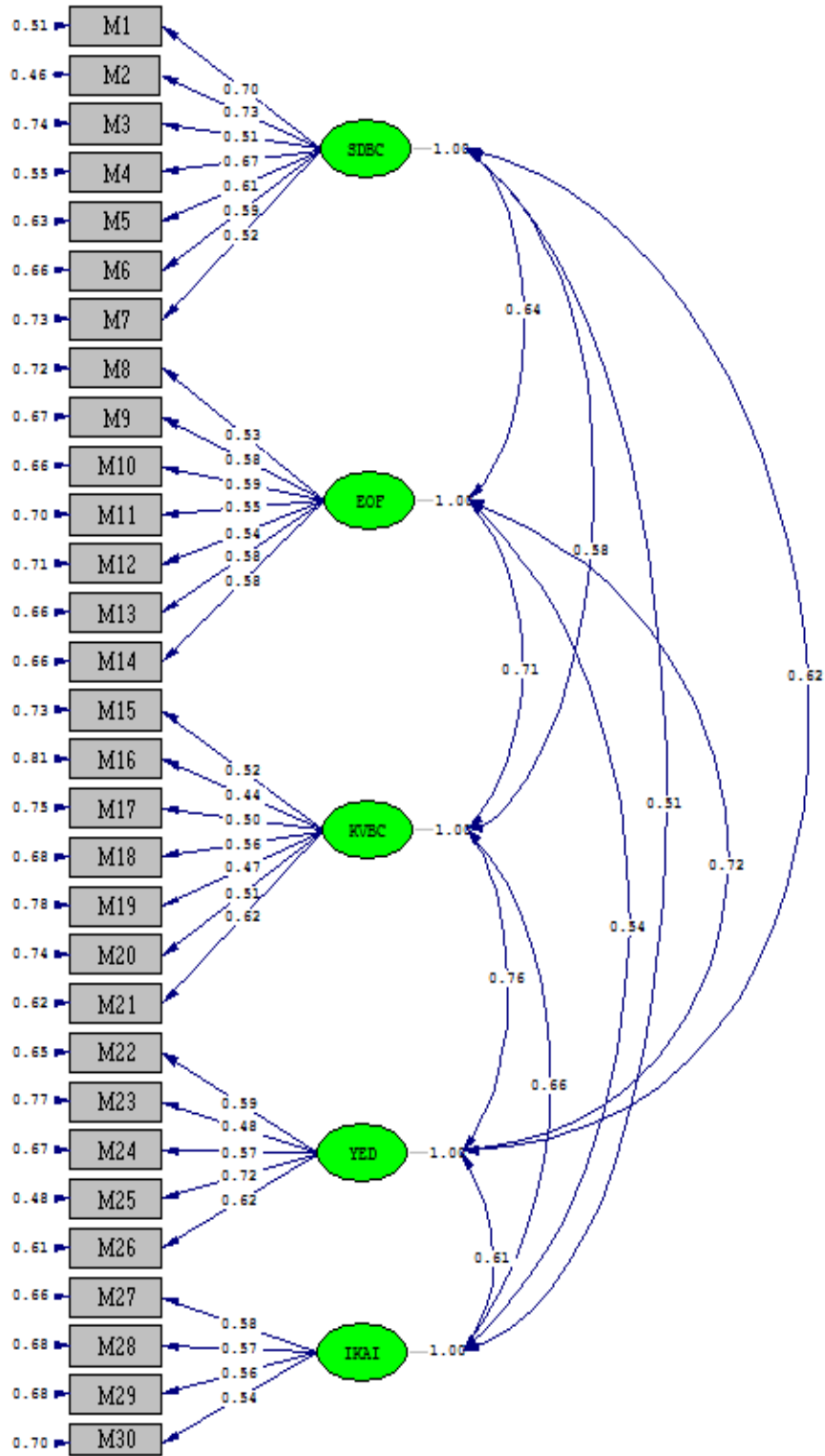

Tablo 8.Yaşam Becerileri Ölçeğinin Uyum Değerleri

Uyumluluk İndeksi	Değer
Ki-Kare (X^2)	886.80
P - value	0.00
Serbestlik Derecesi	395
Ki-Kare/sd	2.245063
RMSEA	0.051
SRMR	0.052
NFI	0.93
NNFI	0.95
CFI	0.96
IFI	0.96
GFI	0.89
AGFI	0.87

Yapılan Doğrulayıcı Faktör analizi sonuçlarına göre 30 madde ve 5 faktörden oluşan ölçeğin uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür ($X^2 = 886.80$; $p < 0.05$; $sd = 719$; $X^2/sd = 2.24$; $RMSEA = 0.051$; $SRMR = 0.052$; $NFI = 0.93$; $NNFI = 0.95$; $CFI = 0.96$; $IFI = 0.96$; $GFI = 0.89$; $AGFI = 0.87$). Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri 0.44 ile 0.73 arasında değişmektedir. GFI, AGFI'den elde edilen katsayının 0.85 üzerinde olması iyi uyumu işaret etmektedir (Cole, 1987). RMSEA değerinin 0.10 değerinden küçük olması ve χ^2/df ' in oranının ise 2-5 arasındaki olması iyi uyumu göstermektedir (Jöreskog ve Sörbom, 2001). Bu değerlere sahip olan ölçeğin Path diyagramı Şekil 2'de verilmektedir.

Şekil 2. Yaşam Becerileri Ölçeği Path Diagramı

Sonuç ve Öneriler

Öğretmen adaylarının yaşam becerileri düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek üzerinden elde edilen geçerlik ve güvenilirliğe ait bulgular, ölçeğin ilgili özelliğe yönelik düzeyleri belirlemek üzere kullanılabilir nitelikte olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin 30 maddeden oluşan son halinin faktör analizi uygunluğunun test edilebilmesi için Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış ve Barlett's Sphericity testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlardan ölçeğe faktör analizi yapılabileceği anlaşılmıştır. Ölçek üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin beş faktörden oluştuğu ve toplam varyansın % 47.70'ini açıkladığı anlaşılmıştır.

Ölçeğin tamamının Cronbach's Alpha içtutarlılık katsayısı ise 0,90' dur. Alt faktörlerin Cronbach's Alpha içtutarlılık katsayıları ise SDBÇ faktörü için 0.82, EÖF faktörü için 0.77, KVPÇ faktörü için 0.72, YED faktörü için 0.73, İKAİ faktörü için 0.66 olarak hesaplanmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucu ortaya konan modelin uygunluğu Doğrulayıcı Faktör Analizi ile test edilmiştir. Elde edilen uyum değerlerine göre model uyumluluğu istatistiksel olarak kabul edilebilir düzeydedir.

Ölçeğin maddelere ait faktör yükleri ile madde – toplam korelasyonlarının hesaplanması sonucunda maddelerin yeterli geçerlik düzeyinde olduğu ve her bir maddenin ölçek ile yeteri düzeyde ilişkili olduğu anlaşılmıştır.

Ölçek Mustafa Kemal Üniversitesi'nde 2016-2017 öğretim yılında öğrenim gören öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Farklı kurumlarda benzer öğrencilere uygulanabilir.

Kaynakça

Abaan, S. ve Altıntoprak, A. (2005). Nurses' perceptions of their problem solving ability : analysis of self appraisals. *Journal of Hacettepe University School of Nursing (2005)* 62-76.

Altıntaş, E. ve Özdemir, A. Ş. (2014). Geliştirilen farklılaştırma yaklaşımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri üzerindeki etkisi. *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (2), 825-842.

Akya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Boysan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemalar, başa çıkma stilleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilere yönelik bir model sınaması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı. Ankara.

- Canel, N., A. (2012). *Aile yaşam becerileri* (2. Baskı). İstanbul: Nakış Ofset.
- Cole, D. A. (1987), "Utility Of Confirmatory Factor Analysis in Test Validation Research" *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 1019-1031.
- Coughlan, A. (2007). LEARNING TO LEARN. Creative thinking and critical thinking. DCU Student Learning Resources. 13.04.2017 tarihinde <http://dcn.dementiaelevators.ie/wp-content/uploads/sites/3/2014/09/creativeandcritical-1.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Dökmen, Ü. (2012). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Erdoğan, İ. (2011). *İletişim anlamak*. Ankara: Pozitif Matbaacılık
- Ersoy, E. & Başer, N. (2011). İlköğretim ikinci kademedeki eleştirel düşünmenin yeri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 1-10.
- Gulhane, T. F (2014). Life skills Development through school education. *IOSR Journal of Sports and Physical Education (IOSR-JSPE)*, 1(6), 28-29.
- İşmen Gazioğlu, A. E. & Canel, A. N. (2015). Bağımlılıkla Mücadelede Okul Temelli Bir Önleme Modeli: Yaşam Becerileri Eğitimi. *ADDICTA: The Turkish Journal On Addictions*, 2(2), 5-44.
- Jöreskog, K. & Sörbom, D. (2001), LISREL 8.51, Mooresville: Scientific Software.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. (2. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Koç, B., Yüksel, T. ve Gül, A. (2015). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ile kişilerarası problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 306-390.
- Kolburan, G. ve Tosun, Ü. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında yaşam becerileri eğitimi yoluyla I. kademedeki edinilmiş değerleri pekiştiren gelişimsel bir model önerisi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Dergisi, 13.04.2017 tarihinde <http://acikarsiv.aydin.edu.tr/jspui/handle/1/222> adresinden alınmıştır.
- Kurt, Ü. (2003). *Karar Verme Sürecinde Yöneticilerin Kişilik Yapılarının Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Noone, J. (2002). Concept analysis of decision making. *Nursing Forum*, 37 (3), 21-32.

- Oğuz, T. (2012). *Bireylerarası İletişim*. (İletişim Bilgisi içinde Ed. Nezih Orhon ve Ufuk Eriş). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir.
- Pujar, L.L. & Patil, S.S. (2016). Life skill development: educational empowerment of adolescent girls. *RA Journal of Applied Research*, 2(5), 468-472.
- Semerci, Ç. (2003). Eleştirel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28 (127),64-70.
- Sreekumar, VN (2016). Life skill education among adoloscents. *International Journal of Development Research* 6 (11), 10188-10191.
- Şahin, G. ve Arı, R. (2015). Okul öncesi çocukların duygu düzenleme becerilerinin bağlanma örüntüleri açısından incelenmesi. *INESJOURNAL Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi* 2(5), 1-12.
- Tetik, S. ve Açıkgöz, A. (2013). Duygusal zekâ düzeyinin problem çözme becerisi üzerindeki etkisi: meslek yüksekokulu öğrencileri üzerine bir uygulama. *Electronic Journal of Vocational Colleges- Aralık 2013 UMYOS Özel Sayı*, 82-97.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu*, Mersin: E-Kitap.
- The World Health Organization [WHO]. (1997). Life skills education in schools. Programme on mental health. Division Of Mental Health and Prevention of Substance Abuse. *World Health Organization*.
- Yenilmez, K. ve Çalışkan, S. (2011). İlköğretim öğrencilerinin çoklu zekâ alanları ile yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişki. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2011) 48-63.

EK 1. Yaşam Becerileri Ölçeği

A.	Duygularla ve Stresle Başa Çıkma Becerileri
1.	Stresle başa çıkma yollarını kullanabilirim.
2.	Stresi yapacağım işler için olumlu kullanabilirim.
3.	Olumsuz duygularımı çevremdeki insanlara yansıtmayabilirim.
4.	Olumsuz duygularla başa çıkabilirim.
5.	İş stresini engellemek için bir plan dâhilinde çalışabilirim.
6.	Stres karşısında mizah unsurlarını kullanabilirim.
7.	Stresi artıracak mükemmeliyetçilik duygusundan vazgeçebilirim.
B.	Empati Kurma ve Öz farkındalık Becerileri
8.	Bedensel becerilerimi gösterebilirim.
9.	Yeteneklerimin neleri başarabileceğini fark edebilirim.
10.	İlgi alanlarıma yönelebilirim.
11.	Kendimi karşımdaki bireyin yerine koyabilirim.

12.	Duygularıma dair bilinçli bir farkındalık geliştirebilirim.
13.	Problemlerle başa çıkabilmek için risk alabilirim.
14.	Yapmaktan hoşlanmadığım aktivitelerde başka alternatifler düşünebilirim.
C.	Karar Verme ve Problem Çözme Becerileri
15.	Duygularımın ne anlama geldiğine karar verebilirim.
16.	Bir karar anında bütün sorumlulukları üzerime alabilirim.
17.	Bir problemle karşı karşıya olduğumu tanımlayabilirim.
18.	Bir konu hakkında vereceğim kararların sonuçlarını tahmin edebilirim.
19.	Grupça bir konu hakkında kararlar alabilirim.
20.	Konuşma anında kullanacağım iletişim araçlarına karar verebilirim.
21.	Problem çözme planımın adımlarını uygulayabilirim.
D.	Yaratıcı Düşünme ve Eleştirel Düşünce Becerileri
22.	Sorunlara karşı duyarlılık gösterebilirim.
23.	Problemlerde asıl noktaya bağlı kalmaya çalışırım.
24.	Sorunların nedenlerini tespit edebilirim.
25.	Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisini kurabilirim.
26.	Olaylar karşısında fikir yürütürken analitik (çözümsel) düşünebilirim.
E.	İletişim Kişilerarası İlişki Becerileri
27.	Diğer insanların sorunlarını anlayabilmek için sabırlı davranabilirim.
28.	Kişisel iletişim becerilerinin farkına vararak hareket edebilirim.
29.	Bir konu hakkında konuşurken karşımdaki kişiye tolerans gösterebilirim.
30.	İletişim ortamını bozmamak adına konuşma sırasını bekleyebilirim.

